

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 99/2012-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. januára 2013 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť T. d., M., zastúpeného advokátom JUDr. JCLic. T. M., PhD., K., vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 4 Obdo 27/2011 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Obdo 27/2011 p o r u š i l základné právo T. d. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Obdo 27/2011 z 30. novembra 2011 z r u š u j e a v e c v r a c i a na ďalšie konanie.

3. T. d. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 404,37 € (slovom štyristoštyri eur a tridsaťsedem centov), ktorú j e Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet právneho zástupcu JUDr. JClic. T. M., PhD., K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti T. d. v časti požadujúcej zrušenie rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 3 Cob 104/2010-326 z 30. decembra 2010 n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 99/2012-18 z 19. apríla 2012 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť T. d., M. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 4 Obdo 27/2011.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľ podaním z 23. novembra 2012 a tiež najvyšší súd vo vyjadrení z 8. novembra 2012 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal na Okresnom súde Michalovce (ďalej len „okresný súd“) žalobu o zaplatenie 16 439,98 € istiny s príslušenstvom proti žalovanému 1 – C. spol. s r. o., a žalovanému 2 – A., spol. s r. o. (ďalej len „žalovaný 1“, „žalovaný 2“; spolu len „žalovaní“). Sťažovateľ žaloval oboch žalovaných preto, lebo nevedel určiť, ktorý

z nich sa na jeho úkor obohatil, keďže sídlo oboch žalovaných je na tej istej adrese a totožné sú aj osoby spoločníka a konateľa oboch žalovaných.

Sťažovateľ po dohode so žalovaným 1 začal 1. januára 2004 užívať na účely vykonania poľnohospodárskej prvovýroby ornú pôdu v katastrálnom území R. Išlo o parc. č. 700/1 vo výmere 735 159 m² a parc. č. 2045/1 vo výmere 883 952 m². Keďže chcel siať repku olejnú, uzatvoril so spoločnosťou A., spol. s r. o. (ďalej len „A.“), zmluvu o dielo, na základe ktorej A. vykonal v roku 2005 prípravu pôdy korundom na ploche 110 ha, dislokovanie na ploche 117 ha a strednú orbu na ploche 118 ha. Za uvedené práce sťažovateľ zaplatil A. 436 501 Sk. Následne žalovaný 2 začiatkom augusta 2005 zasial na pozemkoch repku olejnú. Keďže pôdu na siatie repky olejnej pripravil sťažovateľ a žalovaný 2 tam ju už len zasial, pozbieral úrodu a zobral dotácie od Pôdohospodárskej platobnej agentúry, bezdôvodne sa obohatil na úkor sťažovateľa, ktorý vynaložil nevyhnutné finančné prostriedky na prípravu pôdy tak, aby sa do nej mohla vôbec repka olejná siať. Sťažovateľ faktúrou z 19. apríla 2007 vyfakturoval žalovanému 2 sumu 495 255,80 Sk, teda čiastku, ktorú vynaložil zo svojho na prípravu pôdy na siatie. V konaní vedenom okresným súdom boli všetky skutočnosti preukázané. Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 18 Cb 162/2007 z 26. februára 2010 bol žalovaný 2 zaviazaný zaplatiť sťažovateľovi 9 370,98 € s 10 % úrokom z omeškania ročne od 11. septembra 2007 do zaplatenia, ako aj trovy konania. Žalobu proti žalovanému 1 zamietol. Rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Cob 104/2010 z 30. decembra 2010 bol rozsudok okresného súdu zmenený v tej časti, ktorou bol žalovaný 2 zaviazaný zaplatiť sťažovateľovi 9 370,98 € s úrokmi z omeškania a trovami konania tak, že žaloba bola v tejto časti zamietnutá. Podľa názoru krajského súdu sťažovateľ mohol užívať pozemky od 1. januára 2004 do 31. decembra 2004. Naproti tomu nemal právo ich užívať v roku 2005, čo jednoznačne vyplýva aj z rozsudku okresného súdu č. k. 8 C 193/2005-167 z 25. mája 2006 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 1 Co 326/2006-178 zo 14. decembra 2006. Sťažovateľ pozemky pooral v lete v roku 2005, a to tú ich časť, ktorú predtým zatrávnil žalovaný 1, i keď vedel, resp. musel vedieť, že na to nie je oprávnený. Nezatrávnené časti už boli obsiate žalovaným 2. Takéto konanie sťažovateľa v konkrétnej situácii je podľa názoru krajského súdu v rozpore s dobrými mravmi v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho

zákonníka. Proti rozsudku krajského soudu podal stěžovatel dovolanie. Rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Obdo 27/2011 z 30. novembra 2011 bolo dovolanie stěžovateľa zamietnuté. Podľa názoru najvyššieho súdu stěžovateľovi nevzniklo právo na vydanie bezdôvodného obohatenia, keďže v roku 2005 nemal právo pozemky užívať a ani inak s nimi nakladať. Okrem toho ani nepreukázal, že poskytol plnenie žalovanému 2.

Podľa presvedčenia stěžovateľa nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia priznáva priamo zákon, a preto nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi požadovať vydanie bezdôvodného obohatenia. Stěžovateľ na prípravu pôdy na siatie repky olejnej vynaložil 16 439,48 € a žalovaný 2 do takto pripravenej pôdy už len zasial repku, pozbieral úrodu a zbral dotácie. Znaleckým dokazovaním sa preukázalo, že nevyhnutné náklady na prípravu pôdy vynaložené stěžovateľom dosiahli sumu 9 370,98 €. Preto je jednoznačné, že sa žalovaný 2 minimálne o túto sumu obohatil. Inak by ju musel totiž vynaložiť na to, aby si pôdu sám pripravil. Krajský súd sa s uvedenými skutočnosťami vôbec nevysporiadal. Najvyšší súd iba konštatoval, že stěžovateľ nepreukázal poskytnutie plnenia žalovanému 2. Vôbec však nevysvetlil, na základe akých skutočností dospel k takémuto záveru. Krajský súd a najvyšší súd nepochopili ani zložitost postavenia stěžovateľa vyplývajúcu zo skutočnosti, že tá istá osoba má dve právnické osoby s rovnakým sídlom a predmetom podnikateľskej činnosti. Na poľnohospodárskych strojoch nie je napísané, ktorá spoločnosť orie, ktorá zbiera úrodu, keď za obe koná tá istá osoba. V súvislosti s konaním vedeným okresným súdom pod sp. zn. 8 C 193/2005 je podstatné, že žaloba bola podaná až 3. augusta 2005, teda až potom, ako došlo k pooraniu pozemkov stěžovateľom a vykonaniu siania žalovaným 2. Krajský súd nevysvetlil, na základe čoho musel stěžovateľ vedieť, že nie je oprávnený pozemky obrábať, keďže v čase obrábania svedčili v prospech stěžovateľa nájomné zmluvy a zápis v katastri nehnuteľnosti. Hoci je pravdou, že žaloba stěžovateľa o určenie, že je oprávneným užívateľom pozemkov, bola okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 193/2005 zamietnutá, avšak stalo sa tak z dôvodu, že nájomné zmluvy boli neplatné, nie teda preto, že by stěžovateľ vstúpil na pozemky bez akéhokoľvek titulu. Až 25. januára 2007 nadobudol právoplatnosť rozsudok, z ktorého vyplývalo, že stěžovateľ nie je oprávneným užívateľom. Stěžovateľ ako bežný človek nevedel posúdiť, či zmluva, na základe ktorej sa cítil oprávnený pozemky užívať, je alebo nie je platná. Pritom

z vykonaného dokazovania vyplýva, že sťažovateľ začal pripravovať pozemky na sietie repky olejnej v dňoch 20. až 28. júna 2005, keď vykonal strednú orbu. Práce ukončil 29. júla 2005. Rovnako vyplýva z dokazovania aj skutočnosť, že v tomto čase sťažovateľa nikto neupozornil, že nie je oprávnený pozemky užívať, resp. obhospodarovať. Žalovaní čakali, kým pôda nebude pripravená, a až následne začali uplatňovať svoje právo na užívanie. Preto v rozpore s dobrými mravmi konali oni, a nie sťažovateľ.

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaniach vedených krajským súdom pod sp. zn. 3 Cob 104/2010 a najvyšším súdom pod sp. zn. 4 Obdo 27/2011 s tým, aby boli rozsudky najvyššieho súdu z 30. novembra 2011 a krajského súdu z 30. decembra 2010 zrušené a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Napokon sa domáha náhrady trov konania.

Z vyjadrenia predsedu obchodno-právneho kolégia najvyššieho súdu č. KP 4/2012-29 (Nobs 68/2012) z 8. novembra 2012 doručeného ústavnému súdu 20. novembra 2012 vyplýva, že k porušeniu označených práv nedošlo. Na margo námietok sťažovateľa o nedostatočnom odôvodnení rozsudku najvyššieho súdu, jeho arbitrárnosti a nepreskúmateľnosti treba uviesť, že jedným z princípov spravodlivého súdneho konania je aj právo na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktorého štruktúra je rámcovo upravená v § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku. Po citácii tohto ustanovenia vyslovuje presvedčenie, že najvyšší súd sa adekvátne zaoberal všetkými podstatnými skutočnosťami a preskúmateľným spôsobom sa s nimi vysporiadal. Odôvodnenie rozsudku spĺňa kritériá ústavnej akceptovateľnosti. Poskytuje dostatočný základ pre výrokovú časť, čím spĺňa požiadavky vyplývajúce z označených článkov ústavy a dohovoru. Sťažovateľ svojimi tvrdeniami sleduje iba dosiahnutie zmeny súdneho konania v časti, v ktorej skončilo nepriaznivým výsledkom pre neho. Táto okolnosť však sama osebe nemôže byť právnym základom pre namietnutie porušenia základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivý proces. Medzi rozsudkom najvyššieho súdu a porušením označených práv podľa ústavy a dohovoru neexistuje taká spojitosť, ktorá by umožňovala vysloviť záver o ich porušení.

Z repliky sťažovateľa z 23. novembra 2012 doručeného osobne do podateľne ústavného súdu toho istého dňa vyplýva, že vyjadrenie najvyššieho súdu je veľmi všeobecné, keďže sa v ňom len zaujíma stanovisko, podľa ktorého je rozsudok z 30. novembra 2011 riadne odôvodnený. Najvyšší súd toto stanovisko neodôvodnil, keďže sa vôbec nezaoberal skutkovými a právnymi námietkami, ktoré sú obsahom sťažnosti. Pritom sťažovateľ presne poukázal na skutočnosti, ktoré podľa neho odôvodňujú arbitrárnosť rozsudku. Sťažovateľ zároveň vyčísluje trovy právneho zastúpenia advokátom v sume 404,37 €.

Ústavný súd doručil sťažnosť a uznesenie č. k. II. ÚS 99/2012-18 z 19. apríla 2012 aj žalovaným s tým, aby sa aj oni mohli vyjadriť vo veci samej, keďže rozhodnutím ústavného súdu môžu byť dotknutí vo svojich právach. Žalovaní možnosť vyjadriť sa vo veci nevyužili.

II.

Z rozsudku okresného súdu sp. zn. 18 Cb 162/2007 z 26. februára 2007 vyplýva, že ním bol žalovaný zaviazaný zaplatiť sťažovateľovi 9 370,98 € istiny s úrokom z omeškania a trovami konania. Podľa názoru okresného súdu treba v danom prípade za vecne pasívne legitimovaného považovať žalovaného 2. Tento vo svojom vyjadrení zo 14. januára 2010 potvrdil, že sejbu repky vykonal jeho pracovníci, pričom predložil o tom aj záznam o výkone týchto prác. Ďalším dôkazom je, že žalovaný 2 dostal podporu od Pôdohospodárskej platobnej agentúry. Napokon, vecná pasívna legitimácia žalovaného 2 vyplýva aj z jeho dohody so žalovaným 1 z 1. januára 2005, keďže je v nej uvedené, že dotácie budú poskytnuté žalovanému 2. Z obsahu dohody je zrejmé, že v roku 2005 pozemky, na ktorých bola zasiata repka, užíval žalovaný 2. Čo sa týka výšky majetkového prospechu získaného žalovaným 2 na úkor sťažovateľa, táto zodpovedá cene prác, ktorú žalovaný 2 ušetril a o ktorú sa jeho majetok nezmenšil. Cenu prác ustálil znalec Ing. B. v znaleckom posudku z 9. júna 2009. Keďže žalovaný 1 nebol vecne pasívne legitimovaný, žalobu proti nemu bolo potrebné zamietnuť.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 3 Cob 104/2010-326 z 30. decembra 2010 vyplýva, že ním bol zmenený rozsudok okresného súdu č. k. 18 Cb 162/2007-285 z 26. februára 2010 vo výroku, ktorým bolo žalobe proti žalovanému 2 vyhovené, a to tak, že sa žaloba zamietla. Zároveň bol potvrdený výrok o zamietnutí žaloby proti žalovanému 1. Podľa názoru krajského súdu v súvislosti so zamietnutím žaloby proti žalovanému 1 treba skutkové zistenia a právne posúdenie okresného súdu považovať za správne. Žalovaný 1 nie je v tomto spore pasívne legitimovaný. Žalovaný 1 bol nájomcom pozemkov, ale ich neužíval. Po dohode ich užíval žalovaný 2, ktorý ich obsial a dostal na ne dotáciu. Preto žalovaný 1 nemohol získať bezdôvodné obohatenie na úkor sťažovateľa. Sťažovateľ podľa dohody mohol pozemky užívať od 1. januára 2004 do 31. decembra 2004. Nemal právo ich užívať v roku 2005, čo jednoznačne vyplýva z vykonaného dokazovania i z rozsudku okresného súdu č. k. 8 C 193/2005-167 z 25. mája 2006 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 1 Co 326/2006-187 zo 14. decembra 2006. Sťažovateľ pooral predmetné pozemky v letných mesiacoch v roku 2005, a to tú ich časť, ktorá bola predtým zatrávená žalovaným 1, i keď vedel, resp. musel vedieť, že na takéto konanie nie je oprávnený. Pritom nezatrávené časti boli už obsiate žalovaným 2. Právne významná je tá skutočnosť, že sťažovateľ pooral tie pozemky, resp. ich časti, ktoré nebol oprávnený užívať a ani iným spôsobom s nimi nakladať. Nie je podstatné, či žalovaný 2 bol alebo nebol ich oprávnený užívať. Takéto konanie sťažovateľa v konkrétnej situácii je konaním v rozpore so všeobecnými morálnymi zásadami vylučujúcimi svojvoľné a bez právneho dôvodu realizované užívanie vecí. Konanie sťažovateľa bolo preto konaním v rozpore s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. Preto nároky z takéhoto konania sťažovateľa nemajú právnu ochranu.

Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 Obdo 27/2011 z 30. novembra 2011 vyplýva, že ním bolo zamietnuté dovolanie sťažovateľa proti zmeňujúcemu výroku rozsudku krajského súdu č. k. 3 Cob 104/2010-326 z 30. decembra 2010, ktorým žalobu proti žalovanému 2 zamietol. Podľa názoru najvyššieho súdu sťažovateľ uplatnil proti žalovanému 2 nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia tvrdiac, že mu poskytol plnenie

vykonaním poľnohospodárskych prác na pozemkoch, ktoré žalovaný 2 nemal právo užívať. Krajský súd vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného okresným súdom posúdil uplatnený nárok (rovnako ako okresný súd) podľa ustanovenia § 451 Občianskeho zákonníka, ale dospel k právnomu záveru, že sťažovateľovi právo na vydanie bezdôvodného obohatenia nevzniklo. Pre posúdenie opodstatnenosti uplatňovaného nároku krajský súd považoval za podstatnú nespornú skutočnosť, že sťažovateľ v roku 2005 nemal právo pozemky užívať ani iným spôsobom s nimi nakladať, a za nepodstatnú skutočnosť považoval oprávnenie žalovaného 2 pozemky užívať. Tento právny záver krajského súdu je správny a nespochybňuje ho ani jeho ďalšie konštatovanie, podľa ktorého konanie sťažovateľa je v rozpore s dobrými mravmi v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Podľa názoru najvyššieho súdu sťažovateľ nepreukázal, že poskytol plnenie žalovanému 2. Sťažovateľ napriek tomu, že nemal právo pozemky užívať, vykonával na nich poľnohospodárske práce vo svoj prospech. Následné užívanie pozemkov žalovaným 2 nemožno považovať za naplnenie skutkovej podstaty získania majetkového prospechu na úkor sťažovateľa bez právneho dôvodu.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 1 Co 326/2006-187 zo 14. decembra 2006 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 8 C 193/2005-167 z 25. mája 2006. Uvedeným rozsudkom okresného súdu bola zamietnutá žaloba sťažovateľa proti žalovanému 1 o určenie, že najneskôr od 2. augusta 2004 bol oprávneným užívateľom a nájomcom pozemkov parc. č. 700/1 a parc. č. 2045/1 ležiacich v katastrálnom území R. sťažovateľ. Podľa názoru krajského súdu sťažovateľ odvodzoval svoje právo užívania, resp. právo nájmu od ním tvrdenej nájomnej zmluvy uzavretej so správkyňou konkurznej podstaty a následne aj od nájomných zmlúv uzavretých s konkrétnymi fyzickými osobami. Sťažovateľ považoval za nájomnú zmluvu so správkyňou konkurznej podstaty podanie označené ako „*Hlásenie zmien katastru nehnuteľností*“. Z obsahu tohto podania však vyplýva, že správkyňa konkurznej podstaty týmto podaním (ktoré je podpísané aj sťažovateľom) oznámila príslušnému katastru nehnuteľností zmenu spočívajúcu v tom, že R. R., zastúpené správkyňou konkurznej podstaty, vypovedalo k 1. októbru 2003 nájomné vzťahy a že sťažovateľ má uzavreté nové nájomné zmluvy s vlastníkami pôdy. Z tohto podania teda nevyplýva, že by sťažovateľ a správkyňa konkurznej podstaty uzavreli

nájomný vzťah (zmluvu), ako to tvrdí sťažovateľ. Pokiaľ sťažovateľ dôvodnosť uplatňovaného nároku opiera aj o nájomné zmluvy uzavreté s fyzickými osobami, je potrebné uviesť, že tieto zmluvy nemajú zákonné náležitosti, pretože sú z hľadiska predmetu nájmu absolútne neidentifikovateľné.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo(...) prejednaná(...) súdom(...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach(...)

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

„Nevyžaduje sa, aby na každý argument účastníka, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ale ak ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument.“ (Ruiz Torija c. Španielsko, Georgiadis c. Grécko)

Sťažovateľ je presvedčený o dôvodnosti uplatneného nároku. Právo na vydanie bezdôvodného obohatenia priznáva priamo zákon, a preto nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi požadovať vydanie bezdôvodného obohatenia. Žalovaný 2 sa obohatil o to, čo sťažovateľ vynaložil na prípravu pôdy na siatie repky olejnej. Najvyšší súd nijako nevysvetlil, na základe akých skutočností dospel k záveru, podľa ktorého sťažovateľ nepreukázal poskytnutie plnenia žalovanému 2. Súdne konanie, v ktorom sa dospelo k záveru, že sťažovateľ nebol oprávnený pozemky užívať, sa začalo a skončilo potom, ako došlo k pooraniu pozemkov sťažovateľom.

Najvyšší súd považuje dovolací rozsudok za správny, pričom je toho názoru, že odôvodnenie rozsudku spĺňa kritériá ústavnej akceptovateľnosti zodpovedajúce ustanoveniu § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

Z pohľadu ústavného súdu treba predovšetkým konštatovať, že podľa skutkových zistení krajského súdu (zhodných so skutkovými zisteniami okresného súdu) sťažovateľ pooral pozemky v letných mesiacoch v roku 2005, pričom podľa krajského súdu vedel, resp. musel vedieť, že na takéto konanie nebol oprávnený. Konanie sťažovateľa považoval za rozporné s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a preto mu nepriznal právnu ochranu.

Podstatnou dovolacou námietkou sťažovateľa bolo tvrdenie, podľa ktorého ním uplatnený nárok vyplýva priamo zo zákona, čo zároveň znamená, že nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi. Napriek takejto dovolacej argumentácii sťažovateľa z rozsudku najvyššieho súdu nevyplýva, či akceptoval, alebo neakceptoval právny názor krajského súdu, podľa ktorého konanie sťažovateľa bolo v rozpore s dobrými mravmi (keď vedel, že pozemky nemá právo poorať, a napriek tomu tak urobil). Najvyšší súd totiž v tejto súvislosti uvádza: *„Odvolací súd vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa posúdil uplatnený nárok tak ako súd prvého stupňa podľa citovaného ustanovenia § 451 Občianskeho zákonníka, ale dospel k záveru, že žalobcovi právo na vydanie bezdôvodného obohatenia nevzniklo. Pre posúdenie opodstatnenosti uplatneného nároku odvolací súd považoval za podstatnú nespornú skutočnosť, že žalobca v roku 2005 nemal právo predmetné parcely užívať ani iným spôsobom s nimi nakladať a za nepodstatnú skutočnosť oprávnenie žalovaného 2 predmetné parcely užívať. Uvedený právny záver odvolacieho súdu je správny a nespochybňuje ho ani ďalšie konštatovanie odvolacieho súdu, že konanie žalobcu je v rozpore s dobrými mravmi v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Podľa názoru dovolacieho súdu žalobca nepreukázal, že poskytol plnenie žalovanému 2. Žalobca napriek tomu, že nemal právo nehnuteľnosti užívať, vykonával na nich poľnohospodárske práce vo svoj prospech. Následné užívanie nehnuteľnosti žalovaným 2 nemožno považovať za naplnenie skutkovej podstaty získania majetkového prospechu na úkor žalobcu bez právneho dôvodu.“*

Zdá sa, že najvyšší súd nezaložil svoj rozsudok na rozpore s dobrými mravmi (v tomto smere nezaujal žiadne meritórne stanovisko k argumentácii krajského súdu a ani k dovolacím námietkam sťažovateľa), pretože za rozhodujúce považoval dve skutočnosti. Išlo jednak o to, že sťažovateľ nemal v roku 2005 právo pozemok užívať, ale aj o to, že nepreukázal poskytnutie plnenia žalovanému 2.

Právny záver najvyššieho súdu, podľa ktorého sťažovateľ nemal v roku 2005 právo pozemky užívať, treba považovať za správny, keďže vyplýva zo záverov rozsudku krajského súdu č. k. 10 Co 326/2006-187 zo 14. decembra 2006.

Ďalší záver najvyššieho súdu, podľa ktorého sťažovateľ nepreukázal poskytnutie plnenia žalovanému 2, sa na prvý pohľad môže javiť ako ustálenie odlišného skutkového stavu, než k akému dospeli predtým okresný súd a krajský súd. V skutočnosti sa však tento záver najvyššieho súdu opiera o odlišné právne posúdenie rovnakého skutkového stavu. Nepovažuje totiž za poskytnutie plnenia také konanie sťažovateľa, na ktoré tento nemal evidentne právo. Ak totiž sťažovateľ nemal právo pozemky užívať a napriek tomu vykonával na nich poľnohospodárske práce vo svoj prospech, potom následné užívanie pozemkov žalovaným 2 nemožno považovať za naplnenie skutkovej podstaty získania majetkového prospechu na úkor sťažovateľa bez právneho dôvodu.

Uvedený záver najvyššieho súdu treba považovať za arbitrárny.

Podľa § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať.

Podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

Kým podľa názoru najvyššieho súdu by hypoteticky prichádzalo do úvahy bezdôvodné obohatenie získané plnením bez právneho dôvodu, zatiaľ podľa sťažovateľa získal žalovaný 2 bezdôvodné obohatenie plnením z neplatnej zmluvy.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 1 Co 326/2006-187 zo 14. decembra 2006 vyplýva, že argumentácia sťažovateľa o tom, že mal právo pozemky užívať, bola sčasti vyhodnotená tak, že sťažovateľ sa opieral o neplatné zmluvy (nemajúce potrebné náležitosti), a sčasti tak, že tvrdený právny titul užívania pozemkov sa nepreukázal.

Z citovaných ustanovení Občianskeho zákonníka je zrejmé, že ktorákoľvek zo skutkových podstát bezdôvodného obohatenia zakladá povinnosť takéto obohatenie vydať.

Pokiaľ najvyšší súd uvažoval o plnení bez právneho dôvodu a odmietol za plnenie považovať také plnenie, ktoré sťažovateľ nemal právo realizovať, dostal sa tým do rozporu s ustanovením § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka.

Skutočnosť, že sťažovateľ objektívne nebol oprávnený pozemky užívať, neznamená, že by ním vykonané poľnohospodárske práce, ktoré žalovaný 2 zužitkoval (skonsumoval), sa nemali považovať za bezdôvodné obohatenie. Je totiž samou podstatou plnenia získaného z neplatného právneho úkonu alebo bez právneho dôvodu také plnenie, ktoré nemá platný právny podklad, resp. vôbec žiadny právny podklad.

Nie je tiež bez významu, že sťažovateľ bol presvedčený o svojom práve pozemky užívať na poľnohospodárske účely. Na eliminovanie spornosti tohto jeho práva podal aj žalobu o určenie, že najneskôr od 2. augusta 2004 bol oprávneným užívateľom a nájomcom pozemkov. Konečný rozsudok krajského súdu bol vynesенý až 14. decembra 2006 (bol ním potvrdený rozsudok okresného súdu z 25. mája 2006). To znamená, že až z rozsudkov všeobecných súdov (vynesených dávno po ukončení prác) sa dozvedel, že pozemky užíval neoprávnene. Jeho tvrdenie, podľa ktorého pozemky do rozhodnutia všeobecných súdov užíval v dobrej viere, nebolo vykonaným dokazovaním vyvrátené.

V podstate rovnako uvažoval aj krajský súd, keď vydanie bezdôvodného obohatenia odmietol s poukazom na rozpor s dobrými mravmi (nie teda preto, že by žalovaný 2 prospech nezískal).

V konečnom dôsledku to znamená, že rozhodujúcou otázkou je, či možno konanie sťažovateľa považovať za rozporné s dobrými mravmi. Najvyšší súd v tomto smere nezaujal žiadne stanovisko, hoci sťažovateľ v podanom dovolaní tento záver krajského súdu namietal s poukazom na to, že konal v dobrej viere a že ním uplatnený nárok vyplýva zo zákona.

Možno zovšeobecniť, že nezaujatie žiadneho stanoviska k namietanej otázke, či uplatnenie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia bolo v rozpore s dobrými mravmi, zakladá zjavnú neodôvodnenosť rozhodnutia.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

V zmysle citovaných ustanovení ústavný súd zrušil rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4 Obdo 27/2011 z 30. novembra 2011 a vec vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu. Bude sa teda musieť vysporiadať s námietkou sťažovateľa, podľa ktorej uplatnenie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia vyplývajúceho zo zákona nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi, ale tiež s ďalšou námietkou, podľa ktorej prípadnému rozporu s dobrými mravmi bráni skutočnosť, že sťažovateľ konal v dobrej viere.

Ústavný súd priznal úspešnému sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia advokátom v sume 404,37 €, a to za 3 úkony právnych služieb v roku 2012 (prevzatie a príprava zastupovania, sťažnosť, replika na vyjadrenie najvyššieho súdu) po 127,16 €, ako aj tri režijné paušály po 7,63 € (bod 3 výroku nálezu).

Nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľa na zrušenie rozsudku krajského súdu č. k. 3 Cob 104/2010-326 z 30. decembra 2010, keďže v rámci predbežného prerokovania sťažnosti bola sťažnosť v časti smerujúcej proti konaniu vedenému krajským súdom pod sp. zn. 3 Cob 104/2010 odmietnutá (bod 4 výroku nálezu).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. januára 2013